

ZET, KÖZMŰVELŐDÉS

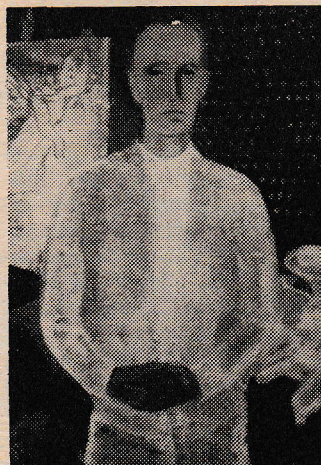
REMEKMŰVEK MÉLYKÉKBEN

Bernáth Aurél emlékkiállítása

A főváros tizenhárom évvel ezelőtt láthatta utoljára a Marcaliban született és Kaposvárról indult *Bernáth Aurél* műveit egy gyűjteményes kiállítás keretében. A szülőváros a múlt évben emlékmúzeumot avatott a magyar kultúra nagy alakjának tiszteletére. Szakemberek állítják, hogy Budapesten is időszerűvé vált szembenézni azzal az életművel, amely művészeti kultúránk alakító erejű tényezője volt a huszas évek közepétől a hetvenes évekig, tehát csaknem fél évszázadig.

ság esztétikai kibontása és közreadása, és hátravan *Bernáth Aurél* művészeti-politikai szerepének értelmezése. E két bonyolult zárt kulcsát *Németh Lajos* adta meg a jelenlegi kiállítás **katalógusának** előszavában. Az ideológia tárgyalási körébe helyezte azt a közismert frontállást, hogy *Bernáth Aurél* etikai, minőségi, tradíció alapon tiltakozott a nonfiguráció ellen. A szépirodalomban is jeles **művész önéletrajzi** regényében számolt be ifjúkori törekvéseiről az avantgard útján. Egy kozmikus térbe helve-

Balatoni táj tornyos villával

Önarckép sárga kabátban

de mégis lenyűgözően kiforrott képeivel szerezte. Festészetéről *Lyka Károly* azt hirdette, hogy a „színek költészeté”. *Genthon István*

Szembenézni a Bernáth-életművel a hozzátapadt szélsőséges érzelmek leválasztásával lehetséges. Maguk a művek már régóta nem a kritika tárgyai. A festő két világháború közti művészete már a létrejöttékor besorolódott a magyar klasszikusok közé. Hátravan még a képekben bennefoglalt emberi magatartás és szellemi irányult-

zatt teljességeszményt követve jutott el németországi éveit alatt az első, absztrak stílusorszakához. A művész létérzékenységének és feszült tudatosságának harcában születtek az úgynevezett kubo-expresszív művei. E sajátos ötvözetben az érzékenység hordozója az expresszivitás, a tudat erejéé pedig a kubista forma. Végül is az első té-

a műszak, harmincas évek európai festészetében jelölte meg a helyét.

Másrészt megjelenik az író, folyóiratszerkesztő főiskolai tanár szerepében is, amelyben a világ legbonyolultabb művészeti korszakában értékítéletet gyakorol. A magyar festészet hagyományozódási alapon történő kibontakoztatásáért kardoskodik, amikor a világ elveti a hagyományokat. Megálljt int a nonfiguratív művészetnek, amikor az mindenhol polgárjogot nyer.

Jó alkalom ez a mostani kiállítás Budapesten a teljes szembenézésre. Az Ernst Múzeum, azt lehet mondani, törzshelye műveinek. Nyolcvanhat képe látható, ott van köztük minden főműve. A képek válogatója és rendezője a legszebb műveket termő korszakára koncentrált. Zavartalanul látható a művész sajátos univerzuma, amely egyedülálló emberi tartalmakat realizál. Erkölcsi tartást, drámai komolyságot az élet egésze iránt. A magányba zártságunk lélekvergődésének fényei döbbenetes józansággal, rendigénnnyel járnak át valamennyi csendéletének tárgyait, amelyen a szemlélődő, meditáló ember tekintete nyugszik. A zártság és kitarulkozás megható dilemmája ez. A „mi végre vagyunk e világon” gondjának eszmélkedő megkapaszkodását adja a művész egy szakrális tisztított világtörvényre. Ez a töredék olykor egy meredek sziklás táj, egy ablak előtt álló, rezzenéstelen tekintetű alak, egy íróasztal tárgyai, vagyis a józan tárgyilagosság kelleméi. A szintisztaság, az árnyalatok (valörök) érzékenysége, csodaszzerű fények fölsejlése hordozza a valómást.

Illés Endre is eme érzéseinek adott hangot a megnyitón. Aki nem ismeri Bernáth Aurél művészetének ezt a mélységét, annak április 28-ig lesz alkalma rá Budapesten, a Nagymező utcában találkozni képeivel.

Horváth János

Bernáth Aurél: Reggel

varirtás

rűk. Először is be kell engednie azajtón, mert innen nem tudom elvégezni a permetezést. Másodszor: biztosítania kell, hogy mindent elrakjanak a permetezés útjából. Harmadrészt nem szabad eltávolítani a kipermetezett mérget.

— Miért, hogy lehet eltávolítani?

— Nagyon egyszerűen. Ha például fel tetszenek mosni a lepermetezett padlót, akkor egyszerűen megszűnik a garancia.

— Nem súlyos ez a feltétel? Ahhoz képest, hogy nincs is a lakásban kiirtandó rovar?

— Majd lesz, kérem. Ha négy hónapig nem tetszenek padlót mosni, majd lesz...

nyező, mint az érzékletesség természetelvé győzött benne. E válságos időszakának tanulsága, hogy létében, perspektívájában tagadta meg a nonfiguratív művészetet.

Nem számolta fel az ész, az alámerülő tudat szerepét a festészetben, hanem költő módjára alárendelte tette. Cézanne az érzékletes látás és a rendszabályozó tudat egyensúlyáért küzdve lett naggyá. Lényegében az ő örökébe lépett Bernáth Aurél azzal, hogy a természetleírást mint tárgyat tette meg művészetének középpontjává. A természetelvűség kritériumával gondolkozott együtt azzal a művészférsasággal, amely a Gresham kávéház asztalánál szokott összeülni. Ez a csoport értékorientáló erővé vált Bernáth vezérletével. Ezt a tekintélyt természetesen az elődöket nélkülözö-